

รายงานสรุปการเข้าร่วมการขุดค้นแหล่งโบราณคดีใต้น้ำ

ณ แหล่งเรือจมบิดง (Bidong shipwreck) เกาะบิดง

รัฐตรังกานู ประเทศมาเลเซีย

๐ ๐ ๐ ๐

โดย

นางสาวพรนัชชา สังข์ประสิทธิ์

นักโบราณคดีชำนาญการ กลุ่มวิชาการโบราณคดีใต้น้ำ

กองโบราณคดีใต้น้ำ กรมศิลปากร งบประมาณพุทธศักราช ๒๕๖๕

๑. ชื่อโครงการ

การขุดค้นแหล่งเรือจมบิดง (Bidong shipwreck) ระยะที่ ๒

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ ทำการขุดค้นแหล่งเรือจมบิดง ระยะที่ ๒ เพื่อขยายพื้นที่การขุดค้นจากระยะที่ ๑

๒.๒ วิเคราะห์หลักฐานทางโบราณคดีที่ได้จากการขุดค้น และการอนุรักษ์เบื้องต้น

๒.๓ เพื่อฝึกนักโบราณคดีและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรม ให้เข้าใจกระบวนการทำงานทางโบราณคดีใต้น้ำ

๒.๔ เพื่อจัดตั้งศูนย์การฝึกอบรมทางโบราณคดีใต้น้ำในอนาคต

๓. กำหนดเวลา

๑๐ - ๑๖ กันยายน ๒๕๖๕

๔. สถานที่

มหาวิทยาลัยมาเลเซียตรังกานู และ ศูนย์การวิจัยธรรมชาติทางทะเล เกาะบิดง รัฐตรังกานู ประเทศมาเลเซีย

๕. กลุ่มเป้าหมาย

๕.๑ บุคลากรและนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางมรดกทางวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมาเลเซียตรังกานู (Universiti Malaysia Terengganu (UMT))

๕.๒ บุคลากรจากกรมมรดกแห่งชาติ ประเทศมาเลเซีย (Department of National Heritage Malaysia)

๕.๓ ผู้ปฏิบัติงานได้นำจากหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง (UZMA Archaeological Research (UAR), Hidrokinetik Technologies Sdn. Bhd.)

๖. สรุปสาระของกิจกรรม

การขุดค้นแหล่งเรือจมบิวดง เกาะบิวดง รัฐตรังกานู ประเทศมาเลเซีย ระยะที่ ๒ นำทีมโดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ดอกเตอร์ Hasrizal Shaari ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาและการฝึกภาคสนามด้านชีววิทยาทางทะเล มหาวิทยาลัยมาเลเซียเตอรังกานู และ นาย Ruzairy Arbi ผู้อำนวยการกองโบราณคดี กรมมรดกแห่งชาติ ประเทศมาเลเซีย การขุดค้นเกิดขึ้นระหว่างวันที่ ๑๑ – ๑๕ กันยายน ๒๕๖๕ โดยกิจกรรมต่างๆ แบ่งออกได้ดังนี้

๖.๑ วันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๕ ทุกคนเดินทางถึงเกาะบิวดง รัฐตรังกานู ประเทศมาเลเซีย เข้าที่พักและฟังการบรรยายผลการขุดค้นที่ผ่านมา หลักฐานทางโบราณคดีพบภาชนะดินเผาจำนวนมาก ทั้งสภาพแตกเสียหายและสมบูรณ์ ภาชนะดินเผาส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์จากแหล่งเตาที่ผลิตในประเทศไทย จากเตาศรีสังขนาลัย เตาสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย และเตาแม่น้ำน้อย จังหวัดสิงห์บุรี ยังไม่พบชิ้นส่วนโครงสร้างเรือ จากหลักฐานทางโบราณคดีที่พบทำให้ทีมงานตัดสินใจเชิญนักวิชาการทางด้านโบราณคดีได้นำจากประเทศไทยเข้าร่วมการขุดค้นระยะที่ ๒ เพื่อมาแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการขุดค้นแหล่งโบราณคดีใต้น้ำ ภาชนะดินเผาที่ผลิตในประเทศไทยที่พบจากแหล่งเรือจม และการอนุรักษ์โบราณวัตถุจากแหล่งโบราณคดีใต้น้ำเบื้องต้น บุคลากรที่ทำการขุดค้นในครั้งนี้มีจำนวน ๓๐ คนจากหลากหลายสถาบัน จึงได้ทำการแบ่งทีมขุดค้นออกเป็น ๔ ทีม ลงดำน้ำวันละ ๓ ครั้ง

๖.๒ วันที่ ๑๒ – ๑๔ กันยายน ๒๕๖๕ ทีมดำน้ำทำการวางแผนผังการขุดค้น ขนาด ๔x๔ เมตร เพื่อทำการตรวจสอบหลักฐาน ค้นหาโครงสร้างเรือ และหาขอบเขตของแหล่งโบราณคดี การดำน้ำจะดำเนินงานช่วงเวลา ๙:๐๐ – ๑๗:๐๐ น. แหล่งโบราณคดีใต้น้ำลึก ๑๘ เมตร การขุดค้นใช้วิธีมือโบก (hand fan) จากนั้นจึงทำการสเก็ต (sketch) โบราณวัตถุในแผนผัง และถ่ายภาพ ไม่มีการนำโบราณวัตถุขนาดใหญ่ขึ้นเนื่องจากไม่

มีสถานที่สำหรับการอนุรักษ์ จึงนำขึ้นเฉพาะวัตถุขนาดเล็ก เพื่อเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ ส่วนโบราณวัตถุขนาดใหญ่มีการผูกป้ายหมายเลขโบราณวัตถุและทิ้งไว้ที่แหล่งดั้งเดิม ช่วงเวลา ๒๐:๐๐ – ๒๒:๐๐ น. จะเป็นการสรุปการขุดค้นในแต่ละวัน และวางแผนการขุดค้นในวันถัดไป มีการบรรยายความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานโบราณคดีได้นำจากวิทยากรหลายท่าน ข้าพเจ้าได้ทำการบรรยายจำนวน ๒ เรื่อง ได้แก่ ๑. Underwater Cultural Heritage Study in ASEAN's perspective สำคัญคือการศึกษามรดกทางวัฒนธรรมได้นำในประเทศไทย ๒. Thai's Ceramic from Shipwrecks in ASEAN waters สำคัญคือ ภาชนะดินเผาที่ผลิตในประเทศไทยและพบในแหล่งเรือจมในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ยังได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการขุดค้น วิเคราะห์หลักฐานประเภทโครงสร้างเรือและโบราณวัตถุอื่นๆ รวมถึงวางแผนการขุดค้นในอนาคตและการพัฒนาแหล่งเพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้และฝึกปฏิบัติงานโบราณคดีได้นำประจำประเทศมาเลเซียต่อไป

๖.๓ วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๕ ทำการสรุปการขุดค้นทั้งหมด ทำทะเบียนโบราณวัตถุ และจัดเก็บวัตถุเพื่อย้ายไปทำการอนุรักษ์เบื้องต้น ณ มหาวิทยาลัยตรังกานูมาเลเซีย ต่อมามีการมอบของที่ระลึกแก่ผู้ร่วมงาน ข้าพเจ้าได้มอบหนังสือ ๔๐๐ ปีใต้ทะเลจันทบูร แหล่งโบราณคดีได้นำเรือบางกะไชย ๒ แก่ มหาวิทยาลัยตรังกานูมาเลเซีย และ กรมมรดกแห่งชาติ ประเทศมาเลเซีย จากนั้นจึงเดินทางออกจากเกาะบิตง

๗. ผลที่ได้รับ

การขุดค้นพื้นที่ ๔x๔ เมตร เสร็จสิ้นตามเวลาที่กำหนดไว้ หลักฐานทางโบราณคดีที่พบ ได้แก่

๑) โครงสร้างเรือทำจากไม้ พบกระดูกงู ไม้เปลือกเรือสองชั้นยึดด้วยลูกประสักและฝากันระวางเรือ สันนิษฐานว่าเป็นลักษณะโครงสร้างของเรือสำเภาจีน (Chinese junk) หรือแบบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asian Traditional shipbuilding)

๒) ภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาศรีสีขนาลัย เตาสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย และแหล่งเตาแม่น้ำน้อย จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งนับเป็นวัตถุส่วนใหญ่ที่พบในระหว่างเรือ นอกจากนี้ยังพบเครื่องถ้วยจีนแต่ยังไม่ทราบว่ามีผลิตจากแหล่งเตาไหน

๓) เหล็กทรงกลม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๑ เซนติเมตร สันนิษฐานว่าเป็นกระสุนปืนใหญ่

จากหลักฐานทางโบราณคดีทั้งหมดสามารถวิเคราะห์ในเบื้องต้นได้ว่า แหล่งเรือจมบิदनน่าจะมียายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๐ – ๒๓ อาจจะเป็นเรือเดินสมุทรหรือเรือขนส่งระหว่างเรือใหญ่เข้าแผ่นดินเพื่อขนถ่ายสินค้า เรือลำนี้บรรทุกเครื่องถ้วยจากประเทศไทยเป็นสินค้าหลัก น่าจะเดินทางมาจากภาคกลางของประเทศไทยมุ่งหน้าสู่ภาคตะวันออกของประเทศมาเลเซีย การวิเคราะห์ที่แม่นยำต้องอาศัยหลักฐานการขุดค้นในอนาคตเพื่อยืนยันต่อไป

๘. ปัญหาและอุปสรรค

๘.๑ นักโบราณคดีที่เข้าร่วมการขุดค้นมีจำนวนน้อย และไม่มีประสบการณ์การขุดค้นแหล่งโบราณคดีใต้น้ำ ทำให้ต้องมีการฝึกอย่างเร่งด่วนเพื่อปฏิบัติงาน

๘.๒ ระยะเวลาในการขุดค้นค่อนข้างสั้น ทำให้ผู้ปฏิบัติงานใต้น้ำต้องดำน้ำหลายครั้งต่อวัน

๘.๓ สัตว์ทะเลมีพิษในพื้นที่การขุดค้นมีเป็นจำนวนมาก จึงต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ

๘.๔ พื้นที่ที่ใช้ในการอนุรักษ์โบราณวัตถุเบื้องต้นมีจำนวนจำกัด ทำให้สามารถนำขึ้นได้แต่วัตถุขนาดเล็ก

หมายเหตุ: รูปประกอบรายงานทั้งหมดได้รับอนุญาตจากเจ้าของโครงการให้ใช้ได้เฉพาะในรายงานนำเสนอกรมศิลปากรเท่านั้น ไม่อนุญาตให้เผยแพร่ในช่องทางอื่นๆทั้งสิ้น